

En demonstration på Kanarieöarna mot Marockos exploatering av Västsaharas naturresurser. Bild: ASVDH

En kolonial guldrush

Marocko följer beprövad kolonial erövringspolitik: Säkra området militärt och polisiärt. Kontrollera befolkning och råvaror. Skicka in bosättare från Marocko som arbetskraft. Sedan är det dags att ta hem vinsterna från exploateringen av råvaror och andra resurser.

Offertförfrågningar och licenser från de marockanska myndigheterna för investeringar och framtida exploatering i Västsahara är numera vardagsmat på affärssidorna. Det gäller att exploatera både redan kända resurser, som olja på kontinentalsockeln och fosfat (råvaran för konstgödsel), och flera mindre kända fyndigheter av guld och metaller på ockuperat område i södra Västsahara.

I investeringsplanerna ingår också enorma växthus för grönsaksodlingar i öknen och

”legobearbetning” av fiskprodukter och andra matvaror. Det kan gälla att skala importerade råkor, som sedan säljs till matindustrin. Därtill kommer fiske i de rika västsahariska vattnen inom ramen för fiskeavtalet med EU och stora mängder sand för att försköna stränder och bygga turistanläggningar främst på Kanarieöarna och Madeira. För de installationer och produktionsenheter som förutses planeras omfattande insatser för energiförsörjningen. Tre exportinriktade frizoner upprättas i Västsahara, där företag erbjuds skattefrihet och andra förmåner.

Offensiven är en utmaning för de stater, till exempel de nordiska, som vill slå vakt om respekten för internationell rätt. Utbudet av ”stulna varor” från Västsahara kommer att öka på EU-marknaderna. Investerares och leverantörers inbjuds medverka i djupt oetiska affärer.

Koloniala förebilder. Marocko har slagit in på en väg som de flesta tidigare kolonialmakter redan trampat upp. Först säkras det ockuperade området militärt. En polis- och militäradministration som kontrollerar ursprungsbefolkningen och naturresurserna byggs upp. Sedan sänds bosättare från ”hemlandet” in för att ta över den ekonomiska verksamheten och de nya jobb som behöver utföras. Det är en tung och kostsam process som i Västsahara tagit tre decennier. Nu har tiden kommit för att exploatera Västsaharas resurser på allvar, att få återbäring på ”etableringskostnaderna” och integrera Västsahara i den marockanska ekonomin. Nu ska Västsahara, på riktigt och för alltid (?), annekteras som en marockansk provins!

Vi har hört det förut. Så resonerade Frankrike om Algeriet och Sydafrika om Namibia. Men som bekant gick något snett för kolonialmakten i båda fallen.

Stimulerar exploateringen. Det fördjupade samarbetet med EU som just förhandlas fram innebär både klirr i statskassan och goda affärsmöjligheter för Marocko med EU. Med avtalet sluter EU Marocko ännu närmare till sitt bröst och legitimerar indirekt den av FN underkända ockupationen av Västsahara. Det tidigare stödet från USA känns inte lika självklart under Obama. Då

gäller det för Marocko att göra ägandeskapet till Västsahara till ett fullbordat faktum, som inte kan återkallas.

Norden sätts på prov. För de nordiska länderna, som traditionellt vill slå vakt om den internationella rätten, innebär dessa marockanska exploateringsinitiativ och planer en rad utmaningar.

Sveriges, Norges, Finlands och Danmarks regeringar har konstaterat att Västsahara är ett ockuperat territorium.

FN:s före rättschef Hans Corell har nyligen gjort en förnyad och breddad analys av det rättsliga läget i den frågan. Marocko har ingen rätt att för egen del utnyttja territoriets naturresurser. Därmed gäller också de FN-regler som reserverar landets resurser för den västsahariska befolkningen.

”Utbudet av ”stulna varor” från Västsahara kommer att öka på EU-marknaderna. Investeringar och leverantörer inbjuds medverka i djupt oetiska affärer.”

FN betraktar exploatering av naturresurser i Västsahara som brott mot flera grundregler, kanske tydligast uttryckt i FN:s Charter of Economic Rights and Duties of States från 1974, där det i Artikel 16, moment 2 står: ”Ingen stat har rätt att främja eller uppmuntra investeringar som kan utgöra ett hinder för befrielsen av ett ockuperat territorium”.

För Sveriges del är alltså Exportrådet och andra statliga näringslivsorgan förbjudna att främja satsningar i eller affärer med västsahariska resurser och varor. Rimligen bör de istället utfärda varningar till företag om sådana engagemang. Detsamma lär också formellt gälla EU:s institutioner.

När det gäller företagens medverkan är dock även de nordiska regeringarnas reaktion minst sagt svajig. Tydligast är nog den norska regeringen och Sverige, genom Carl Bildt, som i riksdagen sagt att ”Folkkrättens regler vänder sig i första hand till stater. Vad gäller företags ansvar är den rättsliga situationen mer komplex. OECD:s riktlinjer för multinationella företag och principerna i FN:s Global Compact utgör frivilliga, universella riktlinjer för företag. Vi uppmuntrar kontinuerligt företag att tillämpa dessa verktyg. Inom EU fortsätter vi att betona ett folkrättsligt korrekt förhållningssätt till Västsahara”. Många välmenande ord, men hittills få konkreta och effektiva åtgärder...!

De exploateringar som framgår av de storstilade planer och strategier, som den marockanska regimen annonserar är, på vanlig svenska, stöld på hög och synlig nivå (och häleri för dem som köper det stulna). Jordbruksminister Erlandsson, handelsminister Björling, näringsminister Olofsson och inte minst EU-ordföranden Fredrik Reinfeldt får det tufft att försvara folkkrätten, stoppa strömmen av stulna varor från Västsahara till EU och att aktivt avråda svenska företagare från oetiska affärer och investeringar.

Bryter mot folkkrätten. Marockos anspråk på Västsahara saknar, enligt Internationella Domstolen i Haag, rättslig grund. Ockupationen bryter därför mot internationell rätt. Ingen stat har heller formellt erkänt Marockos ockupation. FN erkänner Polisario som den officiella företrädaren för Västsaharas folk.

Den folkrättsliga grunden är alltså klar. Nu gäller det att få vardagsjuridiken – lagar och förordningar och kontrollmekanismer – på plats. Eller kanske hellre: på skarpen be Marocko att äntligen lämna Västsahara!

Sören Lindh, VästsaharaAktionen
Källor: **Western Sahara Resource Watch, www.wsrw.org och Västsahara-Aktionen www.vastsaharaaktionen.se**